

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Noctes Atticae

Gellius, Aulus

[Venedig], 6. Apr. 1496

Liber tertivsdecimvs

[urn:nbn:de:bsz:31-272210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-272210)

nos in iisdē cōmentariis Nigidii: quū eos nō (opinor) incuriose legissemus nūq̄ inuenimus. Vidētur autē uerba ista. Si aliter nō pōt: a significatione quidem uoculæ hui⁹ de qua quærimus: nō abhorrere. Sed tot uerba tamē in paucissimas litteras icludere i probe cuiusdā subtilitati est. Fuit etiā qui diceret homo i libris: atq; i litteris assiduus Saltem sibi dictum uideri. u. media littera extrita. Salutem enim ante dictum: quod nos saltem diceremus. Nam quum alia quædam petita: & non impetrata sunt. Tum solemus inquit quasi extremum aliquid peturi: quod negari minime: debeat: dicere hoc saltem fieri aut dari: oportere tanq̄ salutem postremo petentes: q̄ & impetrari certe & obtineri sit æquissimum. Sed hoc itidem non illepide quidem fictū nimis tamen esse uidetur commentitium: Censuimus igitur amplius quærendum.

Saltem

Quod Sisenna in libris historiæ aduerbiū hui⁹cemodi sæpenumero usus ē celatim: uelitatim saltuatim.

Cap. xy.

Quum lectitaremus historiā Sisenæ assidue hui⁹cemodi figuræ aduerbia in orōne ei⁹ animaduertimus: cui⁹cemodi sunt hæc: cursim: pperatim: celatim: uelitatim: saltuatim ex quibus duo prima: quæ sunt notiora exemplis non indigebāt. Reliq̄ i historiæ sexto sic scripta sunt. Quā maxime celatū poterat in insidiis suos disponit. Itē in alio loco. Nos una æstate in asia: & græcia litteris gesta: iccirco cōtinētia mādauimus: ne uelitatim aut saltuatim scribēdo: lectorū aīos impediremus.

Aduerbia i im

AVLII GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER TER TIVSDECIMVS.

Inquisitio uerborum istorum. M. Tulli curiosior quæ sunt in primo antonianæ libro multa autē ipendere uidentur præter naturam & præterq; fatum: tractatumq; an idem duo ista significant fatum atq; natura.

Caput primum.

Cicero in primo antonianæ: ita scriptū reliquit. Hūc igit ut sequeretur pperari: quæ p̄sentes nō sunt secuti. Nō ut p̄ficere aliquid nec enī sperabā id: nec præstare poterā (sed ut siqd̄ mihi humanitus accidisset) multa autē impedere uidentur: p̄ter naturā ēt: præterq; fatum hui⁹ diei uocē: teste reip. relinquerē: meæ p̄petuæ erga se uolūtatis. Præter natura inquit: præterq; fatū. At utrūq; idē ualere uoluerit. Fatū atq; naturā: & duas res: an

Præter naturā
Præter fatum

θενος ὕποκει μένοῦς πῶς πῶς μένην: καὶ φουσιν: idest pro uno subiecto fatum: & naturā poluerit: An uero diuiserit: separaritq;: ut alios casus natura ferre uideatur: alios fatū cōsiderādū egdē puto. Atq; id maxime requirēdū: qua rōne dixerit accidere multa humanitus posse p̄ter fatū: quādo sic ratio & ordo: & insuperabilis quædam necessitas fati cōstituitur: ut oīa itra fatū claudēda sint: nisi illud sane Homeri secutus est. μηκέτι ὕπερ μδip̄ον Δδμδν αἰλος εἰσφικηαι: idest Neue obstante domum fato penetrabis auerni.

Nihil at dubiū ē: qn uiolētā & iopinatā mortē significauerit: q̄ qdē pōt recte uideri accidere: p̄ter naturā. Sed cur id quoq; gen⁹ mortis extra fatū posuerit: neq; opis hui⁹ ē explorare: neq; t̄p̄is: illud tamē nō p̄termittēdū ē: qd̄ Virgili⁹ quoq; idipsū qd̄ Cicero de fato opinatus ē: quū hoc i q̄rto libro dixit de Elysa: quā mortē puim potita est.

Nam quia nec fato: merita nec morte peribat.

Tanq̄ in faciēdo sine uitæ: quæ uiolēta sunt nō uideantur e fato uenire. Demosthenis autē uiri prudētia pari atq; faciūdia præditū, uerba idē fere significantia de natura atq;

fato. M. C. secutus uidetur. Ita enim scriptum: est i oratione illa egregia cui titulus est
 περιστεφανου: id est p corōa. δ. ΜΕΝΤΟΙΣ ΥΟΝΕΥΟ ΙΝΟΜΙΖΩΝ ΜΟΝΟΝ ΥΕ ΥΕΡΝΗΘΑΙ
 ΤΟΥΤΗΣ. ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΥΤΟΜΑΤΟΝ. ΘΑΝΑΤΟΝ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ. Ο ΔΕ ΚΑΙ ΤΗ ΠΑΤΡΙ-
 ΔΙ ΥΠΕΡΤΟΥ ΜΗΤΑΥΤΗΝ ΕΠΙ ΔΕΙΝ ΔΟΥ ΛΕΥΔΟΥΣΑΝ. ΑΠΟΘΝΗΣ ΧΕΙΡ ΕΘΕΛΗΣΕΙ. i. Nā q
 parentibus tantum senatum putat fatalem: atq; spōtis suæ mortem manet. Q ui uero
 etiā patriæ: ob id ne i seruitutem redactam illam uideat: occūbere p̄optabit. Q d
 Cicerō fatum: atq; naturam uidetur dixisse: id multo ante Demosthenes ΤΕΥ ΠΕΠΡΩ-
 ΜΕΝΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΥΤΟΜΑΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ: id est fatalem: & spōtis suæ mortem appella-
 uit ΑΥΤΟΜΑΤΟΣ: id est suæ spōtis enim. ΘΑΝΑΤΟΣ: id est excessus quasi naturalis & fa-
 talis: nulla extrinsecus ui coactus uenit.

Super poetarū Pacuuii: & Accii colloquio familiari in oppido tarēino. Cap. ii.

Pacuui q moriā tradere: de. M. Pacuuiō: & L. Accio tragicis poetis hīstoriā scripserūt
 us. huiuscemodi. Quum Pacuuius inquit grādī iā atate: & diuino corporis
 Accius morbo affectus: tarētū ex urbe roma cōcessisset. Accius tūc haud paruo iunior: p̄fici
 scēs in asiā: quū i oppidū uenisset: diuertit ad Pacuuiū: comiterq; inuitatus: plusculif-
 q; ab eo diebus retētus: tragediā suā cui Atteus nomē ē desiderātī legīt. Tum Pacuui-
 um dixisse aiūt: sonora quidē esse quæ scripsisset: & grādīa. Sed uideri ea tamē sibi du-
 riora paulū & acerbiora. Ita ē inquit Accius uti dicis. Meq; id sane me p̄enitet. Meli-
 ora enim fore spero: quæ deinceps scribā. Nam quod in pomis est: itidem inquit esse
 aiūt in ingeniis: quæ dura & acerba nascunt: post fiunt mitia & iucunda. Sed quæ gi-
 gnunt statim uieta: & mollia: atq; a principio sunt uiuida: nō matura mox fiunt: sed pa-
 tria. Relinquendum igitur uisum est ingenio: quod dies atq; atas mitificet.

An uocabula hæc necessitudo: & necessitas differrenti significatione sint. Cap. iii.

Necessi Isu prorsus atq; ludo res digna est: quū pleriq; grammaticorū asseuerant: ne-
 tas u cessitudinē & necessitatē mutare lōge differreq; Ideo q; necessitas sit uis quæ
 Necessi piā premēs: & cogēs. Necessitudo at dicat ius quoddā: & uinculū religiosæ
 tudo cōiunctionis. Idq; unū solitariū significet. Sicut aut nihil quicq; interest: suauitudo di-
 cas: an suauitas: sanctitudo: an sanctitas: acerbitude: an acerbitas: acritudo: an q; acci-
 us in neoptolemo scripsit acritas. Ita nihil rationis dici pōt: qui necessitudo: & necessi-
 tas separentur. Itaq; in libris ueterū uulgo reperias necessitudinem dici p̄ eo quod ne-
 cessum est. Sed necessitas sane pro iure officioq; obseruantia: affinitatisue infrequens
 est. Quāq; qui ob hoc ipsum ius affinitatis: familiaritatisue cōiuncti sunt: necessarij
 dicuntur. Repperi tamē in orōne. C. Cæsaris: q; plautiā rogationē suasis: necessitatē di-
 ctā p̄ necessitudine. i. iure affinitatis. Verba hæc sunt. Equidē mihi uideor pro nra ne-
 cessitate nō labore. nō opa: nō industria defuisse. Hoc ego scripsi de utriusq; uocabulī i
 differētia admonitus forte uerbi isti quū legerē Sēproiū Afelliois ueteris scriptoris q̄r-
 tū ex hīstoria librum: in quo de. P. Africano Pauli filium ita scriptum est. Nam se pa-
 trem suum audisse dicere. L. Aemilium paulum: pro nō nimis bonū i peratorē signis
 collatis decertare: nisi summa necessitudo: aut summa ei occasio data esset.

Olym- Olympiadis Alexandri matris: comis: ac prudēs ad filiū rescriptio. Cap. iiii.
 pias. i Nplerisq; monumētis rez ab Alexandro gestarū: & paulo ante i libro. M. Var-
 ronīs: q; i scriptū ē Orestes: uel de isania: Olympiadē philippi uxore festiuissi-
 me rescripsisse

me rescripisse legitimus Alexandro filio. Nam quum ipse ad matrem ita scripisset. Rex Alexander iouis Hammonis filius Olympiadi matri salutem dicit. Olympias ei rescripsit ad hanc sententiam. amabo inquit mi fili q̄scas: neq; deferas me: neq; criminere aduersum Iunone. Malum mihi prorsum illa magnam dabit: quum me lris tuis pellice illi esse confitearis. Ea mulieris scite atq; prudentis erga ferocem filium comitas sensim: & comiter admonuisse eum uisa deponenda esse opinionem uanam: quam ille i gentibus uictorius: & adulantium blaudimētis: & rebus supra fidem prosperis imbiberat: genitum esse sese de ioue.

Olympias.

De Aristotele: & Theophrasto: & Menedemo philosophis: deq; elegantium uerecundia Aristotelis successorē diatribae suae eligentis. Cap. v.

Aristoteles philosophus annos iam fere natus duos & sexaginta: corpore aegro affectoq; ac spe: uitaeq; tenui fuit. Tunc omnis eius sectatorum cohors ad eum accedit: orantes: obsecrantesq; ut ipse diligeret loci sui: & magistrum successorē: quo post summum eius diem perinde ut ipso uterentur ad studia doctrinae complenda: excollendaq; quibus ab eo imbuti fuissent. Erant tunc in eius ludo boni multi. Sed praecipue duo Theophrastus & Menedemus: ingenio ut atq; doctrinis ceteros praestabant. Alter ex insula Lesbos fuit. Menedemus autem rhodo. Aristoteles respondit facturum esse quod uellent: quum id sibi foret tepestiuum. Postea breui tempore quum iude illi: qui de magistro designando petierant praesentes essent. Vinum ait quod tum biberet: non esse id ex ualitudine sua: sed infalubre esse: atq; asperum: ac propterea quaeri debere exoticum uel rhodium aliquod uel lesbium. Id sibi utrunq; ut curaret petiuit: Vsurumq; eo dixit quod sese magis iuisset. Eunt: curant: inueniunt: afferunt: Tum Aristoteles rhodium petit: degustat firmum inquit hercle unum & iucundum. Petit mox lesbium: quo ite degustato: utrunq; inquit oppido bonum. Sed h̄ Δωνολεσβιδος. idest suauius lesbium. Id ubi dixit: nemini fuit dubium quin lepide simul & uerecunde: successorē illa uoce sibi non uinum delegisse. Is erat Lesbos Theophrastus: homo suauitate insigni linguae pariter: atq; uitae. Itaq; non diu post Aristotele uita defuncto ad Theophrastum omnes concesserunt.

Aristoteles.

Menedemus

Theophrasto

Quid ueteres latini dixerunt quas graeci προσωλαια. idest uocum moderamenta appellant. Et item quod uocabulum barbarismi non usurpauerint: neq; romani antiquiores neq; attici. Cap. vi.

Vas graeci προσωλαια: idest accentus dicunt eas ueteres doctum notas uocum: tum moderamenta: tum accentiunculas: tum uoculationes appellabant: quod nunc at barbare quae loqui dicimus: id uicium sermonis: non barbarum esse sed rusticum. & cum eo uicio loquentes: rustice loqui dicebant. P. Nigidius in commentariis grammaticis. Rusticus sit sermo inquit. si alpires propera. Itaq; id uocabulum quod dicitur uulgo barbarismus quod antequam diui Augusti aetate pure atq; integre locuti sunt: antequam dixerunt non dum eadem inueni.

Rustice loqui Barbarismus.

Diuersum de natura leonum dixisse Homerum in carminibus & Herodotum in historiis. Cap. vii.

Earnas inter omnem uitam lemelle parere: eoque uno partu nunquam edere plures quam unum Hero. in. iii. historia. scriptum reliquit. Verba ex eo libro haec sunt. Η Δε Λεαινα: Leonae partus. ΕΟΝ ΙΣΧΥΡΟΤΑΤΟΝ ΚΑΙ ΘΡΑΣΥΤΑΤΟΝ. ΑΠΑΞ ΕΝ ΤΩ ΒΙΩ ΤΙΚΤΕΙ ΕΝ ΤΙΚΤΟΥΣΑ. ΓΑΡ ΟΥΝ ΕΚΒΑΛΛΕΙ ΤΩ ΤΕΚΝΩ ΤΑΣ ΜΗΤΡΑΣ ΤΟ ΔΕ ΑΙΤΙΟΝ ΤΟΥΤΟΥ. ΤΟΥ ΤΕΣΙΝ ΕΜΕΑΝ ΟΣ ΚΥΜΝΟΣ ΕΝ ΤΗ ΜΗΤΡΗ ΕΩΝ ΑΡΧΙ ΤΑΙ ΔΙΑΚΙΝ ΕΥΜΕΝΟΣ ΔΕ ΕΧΟΝ ΟΝΥΧΑΣ ΘΗΡΙΩΝ ΔΟΤΟΥΣ. ΠΟΛΛΟΥ ΠΑΝΤΩΝ ΟΨΥΤΑΤΟΥΣ. ΑΜΥΘΕΙΤΑΣ ΜΗΤΡΑΣ. ΑΥΞΑΝ ΟΜΕΝΟΣ ΔΗ ΤΩ Λ.

n

ΛΩ ΜΑΛΛΩΝ ΕΦΙΚΕΝΕΤΟΙ ΚΑΤ' ΑΓΡΑΦΩΝ ΠΕΛΑΣΓΕ ΔΗ ΟΥΔΟΚΟΣ ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΠΩΔΗ
 ΔΕΙΠΕΤΑΙ ΑΥΤΕΩΝ ΎΓΙΕΣ ΟΥ ΔΕ Ν.Ι. Quum aut animalium acerrimum sit leona: & auda
 cissimum: semel oino in uita: & unum parit. Enitēdo. n. cū foetu pariter matricē pūcit. Rej
 uero huiusce causa est: q. quum in matrice manēs motitari incipit Catullus: motus il
 le unguiculis præmunitus ferax: longe oium acutissimis matricē discerpit: tū in maius
 cōtinuo augescens multo magis dilanians prodit instante uero iam nixu: profum re
 linquit eorū integrē & sanū nihil. Homerus at leones sic. n. feminas quoq; uirili gene
 re appellat: quod grāmatici ετικδινον. i. promiscuum uocāt pluris gignere: atq; edu
 care catulos dicit. Versus quibus hoc aperte demonstrat hi sunt.

ΕΙΣ ΤΗΚΕΙ ΩΣ ΤΙΣ ΕΛΕΩΜ ΠΕΡΙ ΟΙΣΙ ΤΕΚΕΣΙΝ
 ΩΡΑ ΤΗΝ ΗΨΙΑΓΟΝ ΤΙΣ ΨΝΑΝ ΤΗΣ ΟΝΤΑΙ ΕΡΥΛΗ
 ΑΝ ΔΡΟΣ ΕΨΑΚΤΗΡΕΣ. Idest.

Utq; leo in filua stabat sua pignora circum.

Cui manus occurset catulos nemus inter agenti

Venatrix accincta uirg. Item alio in loco idem significat:

ΠΩΚΝΑ ΜΑΛΑΣΕΝ ΑΧΩΜ ΩΣΕ ΛΙΣ ΗΨ ΓΕΝΕΙΟΣ.

ΩΡΑ ΘΥΩ Ο ΣΚΥΜΜΟΥΣ ΕΛΑΦΗΒΟΛΟΣ ΑΡΨΑΣ ΗΑΝ ΗΡ

ΨΛΗΣ ΕΚΨΥΚΙΝΗΣ. Ο ΔΕ ΤΑΧΥΤΑΙ ΨΣΕΡΟΣ ΕΛΩΜ

ΠΟΛΛΑ: ΔΕ ΤΑΥΚΕ ΕΨΗΛΘΕ ΜΕΤΝΑΕΡΟΣ ΙΧΝΙΕΡΕΥΜΩΜ

ΕΙΩ Ο ΤΕΝ ΕΨΕΥΡΟΙ. ΜΑΛΑ ΓΑΡ ΔΡΙΜΥΣ ΧΟΛΟΣ ΑΨΡΕΙ. Idest.

Crebra gemens nimiam: tanquā leo uiribus ingens:

Faucibus: absenti uenator si catulum audax

Abripuit denso in salto dolet acre: sequensq;

Deinde nemus uersat: scrutant uestigia si quo

Versa uiri inueniat: coquit illum bilis amara. Item alio.

ΠΑΚΝΑ ΜΑΛΑΣΕΜ ΑΧΩΜ ΩΣΕ ΛΙΣ ΗΨ ΓΕΝΕΙΟΣ.

ΩΡΑ ΘΥΩ Ο ΣΚΥΜΜΟΥΣ ΕΛΑΦΗΒΟΛΟΣ ΑΡΨΑΣ ΓΑΝ ΗΡ

ΨΛΗΣ ΕΚΨΥΚΙΝΗΣ. idest.

Crebra gemens nimium: tanquā leo uiribus ingens

Faucibus: absenti uenator si catulum audax

Abripuit denso in saltu. Ea nos dissensio atq; diuersitas quum agitaret inclytissimi pōe

tarū: & historicorū nobilissimi: placuit libros Aristotelis philosophi inspicere: quos de ani

malibus exquisitissime cōposuēr. in quibus quod super ista re scriptū inueniremus cū

ipsius Aristotelis uerbis in his cōmentariis scriberemus. Verba Aristotelis hæc sūt ex

libro de historia animalium sexto. ΛΕΩΝ ΛΕΟΤΙΜΕΝΟ ΧΕΥΕΙ ΟΨΙΟΘΕΝ ΚΑΙ ΕΣΙΝ ΟΨΙΟΘΟΥΡΗ

ΤΙΚΟΝ. ΕΙΡΙΤΑΙ ΠΡΟΤΕΡΟΝ: Ο ΧΕΥΕΙ ΔΕ ΚΑΙ ΤΙΚΤΕΙ ΟΨΑΣΑΝ ΩΡΑΝ. ΚΑΘΕΚΑΣ ΤΟΝ ΜΕΝΤΟΙ

ΕΝΙΑΥΤΟΝ ΤΙΚΤΕΙ ΜΕΝ ΟΥΝ ΤΟΥ ΕΑΡΟΣ ΤΙΚΤΕΙ ΔΩΣΕΩΙ ΤΟ ΠΟΛΥ ΔΥΟ ΤΑ ΜΕΝΤΟΙ ΠΛΕ

ΣΑΕΨ. ΤΙΚΤΕΙ ΔΕ ΝΙΟΤΕ ΚΑΙ ΕΝ Ο ΔΕ ΛΕΧΘΕΙΣ ΜΥΤΟΣ ΠΕΡΙΤΟΥ ΕΚΒΑΛΛΕΙΝΤΑΣ ΨΣΨΤΕ

ΡΑΣ ΤΙΚΤΟΥΤΑ ΛΗΡΩ ΔΗΣ ΕΣΙΝ. ΣΥΝΕΤΕΤΗ ΔΕ ΕΚΙ ΟΨΣΑΝΙΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΣ ΛΕΟΝΤΑΣ

ΑΨΟΡΘΟΥΝΤΟΣ ΤΗΝ ΑΨΤΙΑΝ ΤΟΥΤΟΝ ΜΥΤΟΝ ΣΥΝΘΕΝΤΟΣ ΕΨΑΝΙΟΝ ΓΑΡ ΤΟΥ ΓΕΝΟΣ ΤΟ

ΤΩΝ ΛΕΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΟΥΚΕΝ ΠΟΛΛΩ ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΟ ΠΟ. ΑΛΛΑ ΤΗΣ ΕΥΡΟΨΗΣ ΑΨΑΣΙΣ ΕΚΤΩ

ΜΕΤΑΨ ΤΟΥ ΑΧΕΛΩΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΨΝΕΣΟΥ ΠΟΤΑΜΩΝ. ΤΙΚΤΕΙ ΔΕ ΚΑΙ Ο ΛΕΩΜ ΠΑΡΗ ΜΙ

ΚΡΑ ΟΥΤΩΣ. ΩΣ ΤΕ ΔΙΜΗΝΑ ΟΝΤΑ ΜΟΛΙΣ ΒΑ ΔΨΖΕΙΜ ΟΙ ΔΕΝ ΣΥΡΙΑ ΛΕΟΝΤΕΣ. ΤΙΚΤΟΥ

ΟΨ ΠΕΝΤΑΚΙΣ

οἱ πέντε ακίδ. τὸ πρῶτον πέντε. εἰ τα αει ἐνὶ ἑλαττοῦ ἀμετὰ δε ταῦτα οὐκ ἐτι δὴ
 Δευ τικτούσιν. ἀλλὰ γονδι διατε λούσιν. οὐκ ἐχει δε η λεαιρα χαιτην ἀλλο
 αρρην Δεωφ. βαλλει δεο λεωντος κύνω δοντασ κάλυμενός οσ τετταρασ
 μονόουσ Δυδμεν ανωθεν. δυο δεκατωθεν βαλλει δε δεκαμηόσ ωντηνη λικε
 αν. i. leonem auersum coire: utinamq; retro reddere dictū iā ē. Coit & parit: nō oī tre.
 singulis tñ annis uere parit: & magna ex pte geminos. Sed quū plurimos: sex catulos:
 nōnunq̄ ēt unū. Quod de leæna fert: uuluā cū partu emittere delira fabula ē facta ex
 ea cā: q; rax genus hoc aialis ē: nec rōne cur ita eēt cōperire auctor ille fabulæ poterat.
 Rarū. hoc. n. ē: nec multis nascit. locis: sed europæ totius ea pte solū: quo iter acheloū
 amnē & nesū ē. Parit leæna quoq; adeo paruos: ut uix post scdm mēsem īcipiāt īgredi
 leones terræ syriæ qnqes uita pariūt. primū qnq; post uero subinde pauciores deinde
 steriles degūt. Caret leæna iuba. maris hæc ppria ē dentes eos tantum mō mutat leo: q
 canini uocant̄ q̄ttuor: duos superius: totidemq; inferius: idq; sexto mēse ætatis fit.

Quod Afranius poeta prudenter & lepide sapientiam filiam esse usus: & memo-
 riæ dixit.

Cap. viii.

Axime hoc atq; uerissime Afranius poeta de gignēda cōparādaq; sapiētia opī
 m natus ē: q; eā filiā esse usus & memoriæ dixit. Eo nāq; argumēto demōstrat q
 sapiēs eē rex humanarū uelit: nō libris solis neq; disciplinīs rhetoricis dialecti sapiētia
 cisq; opus esse: sed oportere eū uersari quoq; exerceriq; in rebus cominus noscēdis: pi
 clitādifq;. Et ea oīa acta & euēta firmiter meminisse: & p̄inde sapere: ac cōsulere ex iis
 quæ pericula ipsa rex docuerunt: nō quæ libri tantum aut magistri p̄ quasdam inanīa
 tes uerborū & imaginū: tāq̄ minimo: aut in somnio delectauerūt. Versus.

Afraniū sunt in togata: cui sella nomen est.

Vlus me genuit: mater peperit memoria.

Sophiam uocant me graui: uos sapientia. Itē uersus ē in eandē ferme sentētiā Pacu
 uii: quē Macedo philosophus uir bonus: familiaris meus scribi debere cēsebat pro fo
 ribus oīum temploꝝ. Ego odi hoīes: ignaua opera: & philosophia sententia: Nihil. n.
 fieri posse indignius: neq; intollerantius dicebat: q; q; hoīes ignaui ac desides: opti bar
 ba & pallio: mores & emolumenta philosophiæ: in linguæ uerborūq; artes cōuerterēt:
 & uitiā faciūdislinie accusarēt: intercutibus ipsi uitis madentes.

Quid Tullius Tyro in commentariis scripserit de suctulis: & hyadibus: quæ sunt
 stellarum uocabula.

Cap. ix.

Vllius Tyro. M. Ciceronis alūnus & libertus: adiutorq; ī litteris studioꝝ eius Tyro
 fuit. Is libros cōpluris de usu & rōne linguæ latinæ: itē de uariis atq; p̄miscuis
 q̄stionibus cōposuit. In iis esse p̄cipui uident̄: quos græco titulo ωαμ δεκτασ
 .i. p̄miscua & oīmōda cōtinentes libros īscripsit: tanquā oē rex: atq; doctrinæ genus
 cōtinētis. Ibi de iis stellis: q; appellant̄ suctulæ: hoc scriptū ē. Adeo inqt ueteres roma
 ni litteras græcas nesciuerunt: & rudes græce linguæ fuerūt: ut stellas quæ ī capite tau
 ri sunt. p̄pterea suctulas appellarint: q; eas υα Δασ græci uocāt: tanq̄ id uerbū latinum suctulæ.
 græci uerbi interpretamentū sit: quia græce υεσ sues latine dicant̄. Sed υα Δασ inquit
 ουκαωσ τωυων. i. nō a sibus: ita ut nostri rupici putauerunt: sed ab eo quod est υω hyades
 idest pluo appellarūt. Nam & quum oriuntur: & quū occidūt: rēpestates pluuias: lar
 gosq; hymbres cient. Pluere autē græca lingua υειν dicitur: Hæc quidē Tyro in p̄ade

n ii

Etis. Sed. n. ueteres nostri: nō eousq; rupices & agrestes fuerūt: ut stellas hyadas icc' r
 co succulas nominaret: q; v̄s̄ latine sues dicant sed ut quod græci ὄσπερ nos super dici
 mus: quod illi ὄσπιος nos lupinus: quod ὄσπιδος nos subulcus: qd̄ item illi ὄσνος
 nos primo symnus: deinde per. γ. græce latineq; o. litteræ cognationē: somnus. Sic qd̄
 ab illis ὄστος a nobis primo syades: deinde succulæ appellatæ. Stellæ at̄ istæ nō in ca
 pite tauri sunt. ut Tyro dicit. Nullū. n. uidetur præter eas stellas tauri caput. sed eæ ita
 circulo: q; zodiacus dicitur sitæ locatæq; sunt: ut ex eaq; positu spēs quædā & simulac̄
 esse uideat̄ tauri capitis sicuti ceteræ partes: & reliq; imago tauri cōfirmata: & q̄si de
 picta ē locis: regiōibusq; eaq; stellas: q̄s græci ὄσπερ nos uirgalias uocamus.

Quid sororis εἰς μὲν. id est ractam interpretationem dixerit Labeo Antistius: &
 quid fratris Nigidius. Cap. x.

Ab eo Antistius iuris quidē ciuilibis disciplinā principali studio exercuit: & cōsu
 lētibus de iure publice respōsitauit: ceteraq; quocq; bonaq; artū nō expers fuit

Et in grāmaticā sese: atq; dialecticā: litteralq; antiquiores: altiorefq; penetraue
 rat: Latinarūq; uocū origines rationesq; pcalluerat. Eaq; præcipue sciētia ad enodan
 dos plerosq; iuris laqueos utebat̄. Sunt adeo libri post mortē eius editi: q; posteriores
 in scribunt̄. Quorū librorū tres cōtinui trigessimus octauus tregessimus nonus & q̄dra
 gelimus pleni sunt id genus reꝝ ad enarrandā & illustrandā linguā latinā cōducentiū
 Præterea in libris quos ad prætoris edictū scripsit multa posuit p̄tim lepide atq; argu
 te repta: sicuti hoc est. qd̄ in. iiii. ad edictū libro scriptū legimus. Soror inq; appellata ē:
 q; q̄si seorsū nascit̄: separat̄ q; ab ea domo i, qua nata ē: & i aliā familiā trāsgredit̄. Fra
 tris at̄ uocabulū. P. Nigidius hō impēse doctus nō minus arguto: subtiliq; εἰς μὲν id
 est recto interpretamento interpretat̄: frater inq; est dictus: quasi fere alter.

Soror
 Frater.

Quē. M. Varro iustum aptumq; esse numeꝝ conuiuuarum existimari. Ac de mē
 sis secundis: & de bellariis. Cap. xi.

Epidiissimus liber est. M. Varronis ex satyris menippais: qui inscribit̄. Nescis
 I quid uesper serus uehat in quo differit de apto conuiuiaꝝ numero: deq; ip̄ius
 conuiuuiū hītu cultuq;. Dicit at̄ conuiuuarum numeꝝ incipe oportere a gratiarū
 numero: & p̄gredi ad musas. i. p̄ficisci a tribz. & cōsistere in nouē: ut quū paucissimi
 cōuiuia sunt nō pauciores sint: q̄ tres: quū plurimi nō plures q̄ nouē. Nā multos inquit
 esse nō cōuenit q; turba plerūq; est turbulēta. Et romæ qd̄ cōstat: sed athenis: nusquā
 aut plures cubāt. Ip̄m deinde cōuiuuium cōstat inq; ex rebus q̄ttuor. Et tū deniq; oibus
 suis numeris absolutū est. si belli homūculi collecti sunt: si lectus locus: si tēpus lectū:
 si apparatus nō neglectus. Nec loquaces aut inq; cōuiuuias: nec mutos legere oportet.
 Quia eloquētia in foro & apud subsellia. Silētiū uerō nō in cōuiuuiō: sed in cubiculo ef
 se debet. Sermones igit̄ id ip̄is habēdos cēset: nō sup rebus anxiis: aut tortuosis: sed iuz
 cūdos: atq; inuitabiles: & cū quadā illecebra: & uoluptate utiles: ex qbus i genū nostræ
 uenustius fiat: & amœnius. Quod p̄fecto inq; eueniet: si de id genus rebus ad cōmu
 nē uitæ usum p̄tinētibus cōfabulemur: de quib; in foro atq; in negociis agēdis loq; nō
 est ociū. Dām aut̄ inquit cōuiuuiū eē oportet nō tā lautū: q̄ sine sordibus. Et i cōuiuuiō le
 gi nō oia debēt sed ea potissimū quē simul sint βίωφι λή. i. uitæ utilitatibus conducen
 tia: & delectēt. Neq; nō de secūdis quoq; mensis cuiusmodi esse eas oporteat præcipit.

Bellaria His. n. uerbis utitur. Bellaria inquit ea maxime sunt mellita: quæ millita non sunt ὄσπερ

καὶ οἴνῳ

ἰατρῶν. i. placētis & bellariis. n. cū πειθεῖ. i. cū panibus secundæ mensæ societas infida.
 Quod Varro in hoc loco dixit bellaria. nequis forte in ista uoce hæreat. Significat id
 uocabulum omne mensæ secundæ genus. Nā q̄ βραγμιατα græci: aut πειματα
 dixeris: ea ueteres nostri bellaria appellauerūt. Vina quoq; dulcia ē inuenire in comœ
 diis antiquioribus hoc nomine appellata: dictaq; esse ea liberi bellaria.

Tribunos plebis prehensionem habere: uocationem non habere. Cap. xii.

Nquadā epistolā Attei Capitōis scriptū legimus Labeonē Antistiū legū atq;
 i mox po. ro. iurisq; ciuilibus doctū apprime fuisse. Sed agitabat inqt hoīem liber/
 tas q̄dā nimia & uecors usq; eo: ut Diuo augusto iam principe: & rēp. obtinēte
 ratū tñ pensūq; nihil hēret: nisi q; iustū sanctūq; eē in romāis antiqtatib; legisset: ac de
 inde narrat quid idē Labeo p uiatorē tri. ple. uocatū respōdit: quū a muliere inquit q̄dā
 tri. ple. aduersū eū aditi Gellianū ad eū misissent: ut ueniret: & mulieri respōderet. Ius/
 sit eū qui missus erat redire: & tribunis dicere ius eos nō hēre neq; se: neq; aliū quē in cā
 uocandi: cū moribus maior; tri. ple. prehensionē hēnt: uocationē nō hēnt. Possē igitur
 eos uēire & prehēdi se iubere: sed uocandi absentē ius nō hēre. Quū hoc in ea Capito
 nis epistola legimus ad ipsū postea. M. Varrōis res; humanar; uno & uicesimo libro
 enarratiū scriptū iuenimus. Verbaq; ipsa supra re Varrōis ascripsimus. In magistra
 tu inquit hēnt alii uocationē: alii prehensionē: alii neutrū. Uocationē ut cōsules & cater/
 ri qui hēnt impiū. Præhensionē ut tri. ple. & alii q; hēnt uiatorē. Neq; uocationē neq; p
 hensionē: ut q̄stores: & cateri qui neq; licitorē hēnt: neq; uictorē. Qui uocationē hēnt
 iidem prehēdere: tenere: adducere possunt: & hæc oīa: siue adsunt quos uocat siue ac/
 cū iusserunt tri. ple. uocationē hēnt nullā. Neq; minus multi impiū p̄inde: atq; habe/
 rent: ea sunt usi. Nam quidam nō modo priuatū: sed et cōsulem in rostra uocari iusse
 rūt. Ego triuuir uocatus a Portio tri. ple. nō iui: auctorib; principibus: & uetus ius te/
 nuī. Itē tribunus quū essem: uocari neminē iussi: nec uocatum a collega parere inuitū.
 Huius ergo iuris: q̄d. M. Varro tradit. Labeonē arbitror uana tūc fiducia: quū priua/
 tus esset uocatū a tribunis nō isse. Quæ malū at ratio fuit uocantib; nolle obseq; quos
 confiteare ius hēre p̄hendēdi. Nā qui iure prehendi: is ēt i uincula duci pōt: sed q̄renti
 bus nobis quā ob cām tribuni qui haberēt summā coercēdi potestātē: ius uocādi non
 habuerit: illud occurrit: q; tri. ple. antiquitus creati uident: nō iuri dicēdo: nec causis:
 querelisq; de absentibus noscēdis: sed intercessionibus faciēdis: quib; p̄sentes fuissent
 ut iniuria: q̄ corā fieret: arceret. Ac p̄pterea ius ad se uocādi ademptū: quoniā ut uim
 fieri uetarēt assiduitate eor; & p̄sentium oculis opus erat.

Quod in libris humanar; M. Varrōnis scriptū ē: ædiles & quæstores po. ro. i ius:
 a priuato ad prætorē uocari posse. Cap. xiii.

Vim ex angulis: secretisq; libror; ac magistror; i mediū iā hoīum: & in lucem
 c fori p̄dissem quæsitum esse memini in plerisq; romæ statiōibus ius publice do
 centiū: aut respondentū: an q̄stor po. ro. ad prætorē: in ius uocari posset. Id at
 nō ex ociosa quæstione agitabat: sed usus forte natæ rei ita erat: ut uocandus esset i ius
 quæstor. Nō pauci igit existimabāt: ius uocationis in eū: prætori nō esse: quoniā magi
 stratus po. ro. proculdubio esset. Et neq; uocari: neq; si uenire nollet capi: atq; prehē/
 di: salua ipsius magistratus maiestate posset. Sed ego qui tū assiduus in libris. M. Var
 ronīs fui: cum hoc quæri dubitariq; animaduertissem: protuli unum & uicesimum re

rum humanarum: in quò ita scriptum fuit. Qui potestatem neq; uocationis populi uirum habent. neq; p̄hensionis: eos magistratus a priuato in ius quoq; uocari ē potestas. M. Leuinius aedilis curulis a priuato a p̄torem in ius ē eductus. Nūc stipati seruis publicis nō modo prehēdi nō possunt: sed et ultro summouēt populū. Hoc Varro in ea libri parte de aedibus. Supra at̄ in eodē libro. Quæstores neq; uocationē habere: neq; prehensionem dicit. Vtraq; igit̄ libri parte recitata in Varronis oēs sententiā cōcesserunt: quæltorq; in ius ad prætorem uocatus est.

Verba ex libro Messallæ auguris. qbus docet qui sint minores magistratus: & cōsulem prætorēq; collegas esse: & quædam alia de auspiciis. Cap. xiiii.

Pomerium

Omeriū qd esset augures po. ro. qui libros de auspiciis scripserūt: isti smodi sententiā definierunt. Pomeriū est locus intra agrū effatū: p̄ totius urbis circuitū pene muros regiōibus certe is determinatus q̄ facit finē urbani auspicii. Antiquissimū at̄ pomeriū: qd a Romulo institutū ē palatini mōis radicib; terminabat̄. Sed id pomeriū p̄ incrementis reip. aliquoties platū ē & multos: editosq; colles circūplexū ē. Hēbat at̄ ius p̄ferendi pomeriū: q̄ po. ro. agro de hostibus capto auxerat. Propterea quæsitū ē: ac nūc et̄ in q̄stione ē: q̄ ob cām ex septē urbis mōtib; quū ceteri sex intra pomeriū sint auentinus solū: q̄ ps nō longinqua: nec infrequēs est: extra pomerium sit. Neq; id Ser. Tullius rex: neq; Sylla: q̄ p̄ferendi pomeriū titulū quæsiuit: neq; postea diuus Iulius: quū pomeriū p̄ferret: intra effatos urbis fines incluserint. Huius Messallæ aliquot cās uideri scripsit. Sed p̄ter eas oīs ipse unā p̄bat: q̄ in eo mōte Remus urbis cōdendæ gratia auspicauerit: auelq; irritas habuerit: lupatūq; in auspicio a Romulo sit. Idcirco inq̄t oēs q̄ pomeriū p̄tulerūt: montē istū excluderūt: q̄ si auibus obscenis ominosum. Sed de auentino mōte p̄termittendū nō putauī: q̄ iā pridē ego ī Elidis gram-

auentinus mons.

matici ueteris cōmentario offendi ī quo scriptū erat auentinū at̄ea sicuti diximus extra pomeriū exclusū. Post auctore diuo Claudio receptū: & itra pomerii fines obseruatū. In edicto cōsulū: quo edicūt. Qui dies comitiis cēturiatis futurus sit scribit̄. Ex uetere forma p̄petua neq; magistratus minor de cælo seruasse uelit. Quæri igit̄ solet: q̄ sint magistratus minores sup hac re meis uerbis nil opus fuit: quoniā liber. M. Messallæ auguris de auspiciis priō: quū hæc scriberemus: forte affuit: p̄pea ex eo libro uerba ip̄ius Messallæ subscripsim⁹. Patriciorū auspicia ī duas sūt potestates diuina. Maxima sūt cōsulū: p̄torū: cēsorū. Neq; tñ eorū oīum inter se eadē aut eiūsdē potestatis: ideo & collegæ nō sunt cēsores consulū: aut p̄torū: prætores consulū sunt. Ideo neq; cōsules aut p̄tores censoribus: neq; cēsores consulibus: aut p̄toribus turbant: aut retinēt auspicia. At cēsores inter se: rursus prætores cōsulesq; inter se: & uitiant: & obtinēt: p̄tor & si collegā cōsulis est: neq; prætorē neq; cōsulem iure rogare pōt: ut qdem nos a superiorib; accepimus: aut an̄ hæc t̄pa seruatū ē. Et ut in cōmētario. xiiii. C. Tuditani patet quia ip̄iū minus p̄tor. maius hēt cōsul: & a minore impio maius: aut a maiore collega rogare iure nō pōt. Nos his t̄pibus p̄tores prætorē create uetere auctoritatē sumus secuti neq; his comitiis in auspicio fuimus. Cēsores æque nō eodē rogant̄ auspicio: atq; cōsules & p̄tores. Reliquorū magistratuū minora sunt auspicia. Ideo illi minores. hi maiores magistratus appellant̄. Minoribus creandis magistratibus: Tributis: comitiis: magistratus: sed iustus curiata datur lege maiores centuriatis comitiis fiunt. Ex his omnibus uerbis Messallæ manifestum fit: & qui sint magistratus minores: & quōbrē minores appellantur

pellitur. Sed & collegam esse prætorē cōsulī docet: q̄ eodē auspicio creantur Maiora autem dicuntur auspicia hēre: quia eorum auspicia magis rata sunt: q̄ aliorum.

Itē uerba eiusdē Messallæ differentis: aliud esse ad populū loqui: aliud cū populo agere: & q̄ magistratus a quibus auocent comitiatū eiusdē capituli. xiiii. portio.

Dem Messalla in eodē libro de minorib; magistratib; ita scribit. Consul ab oībus magistratibus: & comitiatum & concionem auocare potest. Prætor & comitiatum: & concionem usq; quaq; auocare potest nisi a consule. Minores magistratus nusq; nec comitiatum: nec concionem auocare possunt. Ea re qui eorum primus uocat ad comitiatum: is recte agit. Quia bifariam cum populo agi nō potest Nec auocare alius alii possit: si cōcionem habere uellet: uti nec cū populo agant quis multi magistratus simul concionem habere possunt. Ex his uerbis Messallæ manifestū est: aliud esse cum populo agere: aliud concionem habere. Nam cum populo agere est rogare quid populum: ad quod suffragiis suis aut iubeat: aut uetet. Concionem autem habere: est uerba facere ad populum sine ulla rogatione.

Humanitatē non id significare: quod uulgus putat. Sed eo uocabulo qui sinceriter locuti sunt magis proprie esse usos. Cū populo agere Concio nē hēre

Vi uerba latīna fecerūt: quiq; iis p̄be usi sunt humanitatē nō id eē uoluerūt qd̄ uulgus existimat. Q̄ d̄ q; a græcis φιλανοθρωπία. i. erga hoīes amor d̄: & significat dexteritatē quādā beniuolentiāq; erga oīs hoīes pmixtā. Sed hūanitatē appellarūt id p̄p̄modū: qd̄ græci πειλαίαν uocāt nos eruditionē institutionēq; i bonas artes dicim;: q̄s q̄ sinceriter cupiūt: appetūtq;: iī sūt uel maxime hūanissimi hui; n. scīa cura: & disciplina ex uniuersis aiātib; uni hoī data ē. Idcircoq; humanitas appellata ē: sic iḡ eo uerbo ueteres eē usos: & cū primis. M. Varronē. M. q; Tullium oēs ferme libri declarāt. Quāobrē satis hūi unū iterū exēplū pmere. Itaq; uerba posui Varronis e libro reg; hūanar; p̄rio: cuius p̄icipiū hoc ē Praxiteles: q̄ p̄p̄ artificii egregiū: nemini ē paulū mō humaniori ignotus. Humaniori iqt nō ita ut uulgo dicitur facili & tractabili: & beniuolo: tametsi rudis litterar; sit (hoc. n. cū snīa nequaq; conuenit) se l̄ eruditori doctoriq;: qui Praxitelē quid fuerit: ex libris & historia cognouerit.

Quid apud. M. Catonē significant uerba hæc: inter os & offam. Cap. xvi.
Ratio ē. M. Catonis Cēsori de ædilib; uitiō creatis. Ex ea oratiōe uerba hæc sunt. Nūc ita aiunt in segetibus: & in herbis bona frumēta eē: Nolite ibi nimiam sp̄e habere. Sæpe audiui inter os atq; offam multa interuenire posse. Verū inter offam atq; herbā ibi uero longū interuallū est. Euritiū Clarus: qui præfectus urbi: & bis cōsul fuit: uir morū: litterar; q; ueterū studiosissimus ad Sulpitium Appollinarē scripsit: hoīem memoriæ nostræ doctissimū quærere sese: & petere: ut sibi rescriberet: quænam essent eorū uerbor; snīa. Tum Appollinaris nobis præsentibus (nam id tēporis ego adolescēs Romæ sectabar eum discendi gratia) rescripsit Claro: ut uiro erudito: breuissime. Vetus esse prouerbiū inter os & offam: idem significans: quod græcus ille πρῶτον ἰὸν ἄρας. idest prouerbiō tritus uersus.

πολλὰ μετὰ φῶτε λεῖκυλίκος καὶ χεῖ λεός ἀκροῦ. idest Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.

Platonē tribuere Euripidī Sophoclis uersū. Et inueniri uersus uerbis iisdē: aut paucis syllabis imutatis apud diuersos poetas: temporibus uariis natos. Cap. xvii.

Erfus est nota uetustatis senarius.

σοφοι τυραννοι των σοφων συνουσια. Id est
Sapientes tyranni sunt congressu sapientum.

Eum uersum Plato in theeteto Euripidis esse dicit. Quod quidem nos admodum miramur. Nam scriptum eum legimus in tragœdia Sophoclis: quæ inscripta est, αις ολο κρδς: id est Ajax locrensis. Prior autem natus fuit, Sophocles: quæ Euripides. Sed etiam ille uersus non minus notus γερον γεροντα παλαιαγω γησωσηγω. id est Senem senex ego te ipsum erudiero: Et in tragœdia Sophoclis scriptus est: cui titulus est φιλοκτητης. i. Philocteta: & in bacchis Euripidis id quoque aduertimus apud Eschylum εν τω πυρφορω προμηθει. i. ignifero Prometheo: & apud Euripidē in tragœdia: quæ inscripta est ινω. i. Ino: eundem esse uersum: absque paucis syllabis. Eschyllus sic,

σιγων τεοπου Δει. και λεγων τα καιρια. id est

Tacensque ubi opus est: & opportuna loquens. Euripides ita.

σιγων τεοπου Δει. και λεγειν αφαλες. id est

Silensque ubi opus est: & tuto loqui.

Fuit autem Eschyllus non breui antiquior.

De genere atque nominibus familiae Portiae.

Cap. xviii.

Vum in domus biberianæ bibliotheca sederemus: ego & Apollinaris Sulpi-

cius: & alii quidam mihi aut illi familiares: prolatus forte liber est ita inscriptus

Mar. Catonis Nepotis. Tum quæri ceptum est: quidnam is fuisse. M. Cato

Nepos. At ibi adolescens quispiam (quod ex eius sermone coniectare potui) non ab-

horrens a litteris. Hic inquit est. m. Cato: non coguomēto Nepos: sed. M. Catonis cen-

rorii ex filio Nepos: qui pater fuit. M. Catonis praetorii uiri: qui bello ciuili uticæ necē si-

bi gladio manu sua concluiuit de cuius uita liber est. m. Ciceronis: qui inscribitur laus. m.

Catonis: quem in eodem libro idē Cicero pronepote fuisse dicit. m. Catonis Censorii.

Eius igitur quem Cicero laudauit: pater hic fuit. m. Cato: cuius orationes feruntur scri-

ptæ. m. Catonis nepotis. Tū Apollinaris (ut mos eius in rephēdēdo fuit) placide admo-

dū: leniterque. Laudo inquit te mi fili: quæ in tantula ætate: et si hūc. m. Catonē: de quo nūc

quæritur: quis fuerit ignores auditiuncula tamē quadā de Catonis familia aspersus es

Nō unus at: sed cōplures. m. illius Catonis Censorii nepotes fuerunt geniti: nō eodem

patre. Duos enim. m. ille Cato: quæ & orator: & censor fuit: filios habuit: & matribus diuer-

fos: & ætatibus longe dispares. Nam iā adolescēte altero: matre eius amissa: ipse quoque

iā multū senex. Salonii clientis sui filiam uirginem duxit in matrimonium. Ex qua natus

est ei. m. Cato Salonianus. hoc. n. illi cognomentum fuit a Salonio patre matris datum

Ex maiore autē Catonis filio: qui praetor designatus uiuo mortuus est: & egregios de

iuris disciplina libros reliquit nascitur hic: de quo quæritur. m. Cato. m. filius. m. Ne-

pos. Is satis uehæmens orator fuit: multasque orationes ad exemplum aui scriptas reli-

quit: & consul cum. Q. Martio rege fuit. Inque eo consulatu in africam profectum in ea

prouincia mortem obiit. Sed is nō ita ut dixi. m. Catonis praetorii: uiri qui se uticæ oc-

cidit: & quæ Cicero laudauit pater fuit. Nec quia hic Nepos Catonis Censorii: ille au-

tem pronepos fuit propterea necessum est patrem hunc esse fuisse. Hic enim nepos cui

ius hæc modo prolata oratio est: filium quidem maiorem Catonem habuit: sed non

eum: qui uticæ periit: sed qui quum ædilis currulis: & praetor fuisset in galliam narbo-

nensem

infant filij nepos gladiu

catonū familia

uticæ utis
uticæ

nensem profectus: ibi uita functus est. Ex altero autem uiro censorii filio longe natu minore: quem Salonianum esse appellatū dixi duo nati sunt. L. Cato & M. Cato. Is M. Cato tri. ple. fuit: & praturā petens mortem obiit exq; eo natus est. m. Cato pratorius: qui se bello ciuili uicā interemit de cuius uita laudibusq; quum. m. Tullius scriberet: pro nepotem eum Catonis censorii dixit fuisse. Videtis igitur hanc partem familiae quae ex minore Catonis filio progenita est: non solum generis ipsius tramitibus sed temporum quoq; spacio differre. Nam quia ille Salonianus: in extrema partis aetate: sicuti dixi natus fuit: prognati quoq; ab eo aliquanto posteriores fuerūt: q̄ qui a maiore fratre eius geniti erant. Hanc quoq; temporum differentiam facile animaduertis ex hac ipsa oratione: quum eam legeris. Hæc Sulpitius Apollinaris: nobis audientibus dixit: quæ postea ita esse uti dixerat cognouimus quum & laudationes funebres & librum commentarium de familia portia legeremus.

Quod a scriptoribus elegantissimis maior ratio habita sit sonitus uocum: atq; uerborum iucundioris: quæ a græcis εὐφωνία: id est uocalitas: cōsonantiaq; dicitur: q̄ regula disciplina: quæ a grammaticis reperta est. Cap. xix.

Interrogatus est Probus Valerius: q; ex familiari ei? quodā cōperi: hæne uerbis: an has urbes: & hæc turrem: an hæc turrim dici oporteret. Si aut uersum iquit pāgis: aut orationē solutā struis: atq; ea uerba uti dicēda sunt: nō finitio nes illas prarancidas: neq; fetundinas grammaticas spectaueris: sed aurem tuā interroga quo quid loco cōueniat dicere: quod illa suaserit: id pfecto erit rectissimū. Tum is q̄ quæsierat quonāmodo iquit uis aurē meam interrogem? Et Probū ait respondisse quo suā Virgilius pcontatus est: qui diuersis in locis: urbes: & urbis dixit: arbitrio cōsilioq; usus auris. Nam in primo georgicorum: quem ego inquit librum manu ipsius collectum legi urbis per i litteram scripsit. Verba e uersibus eius hæc sunt.

Tuq; adeo: quem mox: quæ sint habitura deorum.

Concilia incertum est: urbis ne inuisere caesar.

Terrarūq; uelis curā. Verte. n. & muta ut urbes dicas. Ispidius nescio quid facies: & pinguius. Cōtra in tertio aeneidis. Vrbes dixit per e litterā. Cētum urbes habitant magnas. Hic itē muta: ut urbis dicas: nimis exilis uox erit & exanguis. Tāta qppe iuctura differentia est in cōsonantia uocū proximarū. Præterea idē Virgilius turrim dixit nō turrē: & securim nō securem. Turrim i præcipiti stātem. Et incertā excussit ceruice securim: quæ sunt (opinor) iucūditas gracillitatis: q̄ si suo utrūq; loco per lram dicas. At ille q̄ interrogauerat rudis pfecto: & aure agresti homo. Cur inqt aliud alio in loco doctius rectiusq; eē dicas: nō sane itelligo? Tū Probus iam cōmotior. Noli inquit igit laborare: utriq; istorū debeas dicere: urbis an urbes. Nā quum id genus sis qd uideo: ut sine iactura tui pecces: nihil pdes utrū dixeris. His tū uerbis Probus: & hac fini hominē dimisit: ut mos eius fuit erga idociles ppe inclemēter. Nos aut aliud quoq; postea cōsimiliter a Virgilio duplici modo scriptū inuenimus: Nā tres & tris posuit eodē loco: ea iudicii subtilitate: ut si aliter dixeris mutauerisq; & aliqd tamē auris habeas sentias suauitatē sonitus diuidere. Versus ex decimo hi sunt. Tres quoq; threicos boreæ de gēte suprema. Et tris quos idas pater & priā his marea mittit, tres hic, tris illic. utrumq; pēsculate modulātēq; repies: suo qcq; in loco sonare apūssime. Sed in illo quoq; idē Virgilio uersu. Hæc finis Priami fatorū simul ut & hic finis dicas; dug; atq; absonū

pro
tull
m. T

Cap. xix.

egallā

Vrbis

istina

Turti
Securi

Tres

erit. Respuerq; aures: qđ mutaueris: sicut illud cōtra eiūsdē Virgīlii insuauius facias: si mutes. Quē das finē rex magne laboris: Nā si ita dicas quam das finē: iniucundum nescio quo pacto: & laxiorē uocis sonum feceris. Ennius itē rectos cupressos dixit cōtra receptum uocabuli genus: hoc uersu. Capitibus mutantis pinos rectosque cupressos. Firmior ei credo: & uiridior sonus esse uocis uisus est rectos dicere cupressos: q̄ rectas. Contra uero idē Ennius in annali duodeuicesimo: aere fulua dicit: non fuluo. Nō ob id solum: quod Homerus ἀεραβαθειαν. i. aerem hoc est caliginem: & nebulam profundam dicit. Sed q; hic sonus (opinor) uocabulior est uisus: & amœnior. Sicuti etiā M. Ciceroni mollius teretiūsq; uisum est in q̄nta i Verrem fretu scribere q̄ freto. Perā gusto inqt fretu diuisa. Erat enī crassius: uastiusq; pangusto freto dicere. Itidē in secūda simili usus modulamine: manifesto peccatu inqt: nō peccato: hoc enim scriptum i uno: atq; in altero antiq̄ssime fidei libro tyroniano reppi. Verba sunt Ciceronis hæc. Nemo ita uiuebat: ut nullas eius uitæ pars summæ turpidinis esset expers: nemo ita in manifesto peccatu tenebatur: ut cū ipudēs fuisset i facto: tū ipudētior uideret si negaret. Huius aut uocis cū elegātior hoc in loco sonus: tū ratio certa: & pbata ē: hic enim peccatus: quasi peccatio: recte latineq; dicitur. Sicut hic incestus: non qui admisit sed quod admissum est: & hic tributus: quod tributū nos dicimus: a plerisq; ueterū dīcta sunt: hic quoq; allegatus: & hic arbitratus: pro allegatione: proq; arbitratione dicuntur. Quare rōne seruata: arbitrato & allegatu meo dicimus. Sic igitur i manifesto peccatu dixit: ut in manifesto incestu ueteres dixerunt. Non quīn latinū esset: peccato dicere sed quia in loco isto positum subtilius ad aurem: molliūsq; est. Lucretios æque aurib; inseruiens: funem fœminino genere appellauit: in hisce uersibus.

Nunc ut opinor enim mortalia sæcla: superne

Aurea de cælo demisit funis in arua

Quū dicere usitatius: manēte numero posset. Aureus e cælo demisit funis in arua: Sacerdotes etiā fœminas. M. Cicero antistitas dicit: nō secūdū grāmaticā legem antistites. Nam quum insolentias uerbor; a ueteribus dictor; plerunq; respueret: hui; tamen uerbi in ea parte sonitu delectatus. Sacerdotes inquit Cereris atq; illius fanī antistitæ usq; adeo in quibusdam: neq; rationem uerbi: neq; cōsuetudinē sed solam autem secuti sunt: suis uerba modulis pensitantem. Quod qui non sentiunt: inquit idem ipse M. Cicero quum de numerosa & apra orōne differeret: quas auris habeant: aut quid i iis hoīs simile sit nescio. Illud uero cum primis apud Homē; ueteres grāmatici adnotauerunt: q; quum dixisset quodam in loco: κολοιδῶσ τε ψίρασε. idest graculos siue nosq;. Alio in loco non ψήρωσ τε. idest sturnorum: sed ψάρων dixit. τῶν ἄδῶσ τε ψάρων νεφῶσ ἐρψεται νε κολίων. idest Horum ut de sturnis nubes graculisue. Secut; non communem sed propriam in quocunq; uocis situ iucunditatem. Nam si alterum in alterius loco ponas: utrunq; feceris sonitu insuaue.

Verba. T. Castritii rhetoris ad discipulos adolescentes de uestitu: atq; calciatu nō decoro. Cap. xx.

Castritius rhetoricæ disciplinæ doctor: q; habuit Romæ locum præcipue de clamādi: & docēdi sūma uir auctoritate: grauitateq; & a diuo Hadriano mores atq; litteras spectatus: quum me præsentē (usus sum enī eo magistro) discipulos quosdā suos senatores uidisset die teriato tūicis: & lacernis idutos: & gallicis calsiatos

calciatos. Equidē inquit maluiffem uos togatos eſſe. Pigitum eſt cinctos ſaltē eſſe penulatos. Sed ſi hic ueſter huiuſcemodi ueſtitus de multo iam uſu ignoſcibilis eſt ſoleatos tamen uos populi ro. ſenatores: per urbis uias ingredi nequaquā decorum eſt. Non hercle uobis minus: quā illi tū fuit: cui hoc. M. Tullii p. turpi crimine obiecit. Hęc me audiente Caſtritiuſ: & quædā alia ad eā rem conducētia romāe: & ſeuere dixit. Pletriq; autē ex iis qui audierāt: requirebāt: cur ſoleatos dixiſſet: qui gallicas: nō ſoleas haberēt? Sed Caſtritiuſ p. ſeſcite: atq; incorrupte locutus eſt. Oīa enim ferme id genus: quibus plantarū calces tantū in fine teguntur: cætera prope nuda: & teretibus habenis iūcta ſunt: ſoleas dixerūt. Nōnunquā uoce græca crepidulas. Gallicas autē uerbū eſſe opinor nouum: non diu ante ætatem. M. Ciceronis uſurpari cceptum. Itaq; ab eo ipſo poſitum eſt in ſecunda antonianarum. Cum gallicis inquit: & lacerna cucurriſti. Neq; in ea ſignificatione id apud quenquā alium ſcriptum lego: grauioris duntaxat auctoritatis ſcriptorē: ſed (ut dixi) crepidas: & crepidulas: prima ſyllaba correpta id genus calciamentum appellauerunt: quod græci κρηπίδας. id eſt crepidulas. Eiuſque Calciamenti ſutores crepidarios dixerunt. Semproniuſ Aſellio in libro rerum geſtarum quarto decimo. Crepidarium inquit cultellum rogauit a crepidario ſutore.

Cōcrepationes: quæ ritu romano fiunt diis: expoſitæ ſunt iſ libris ſacerdotū inter quos Marti nerienē tribuūt: & quid neriene: ſeu nerio nomen importet. Cap. xxi.

Omprecatiōes deorum immortalium: quæ ritu Romano diis fiunt: expoſitæ ſunt in libris ſacerdotū populi Ro. & in plerique antiquis oronibus. In iis ſcriptū eſt Laciā Saturni. Salaciā Neptuni. Horā Quirini. Iurites Quiritū. Maiam Vulcani. Nerienē Iunonis. Molas martis. Nerienē quoq; Martis. Ex quibus id quod poſtremum poſui: ſic pleroſque dicere audio: ut primā in eo ſyllabā p. ducāt quo græci modo dicūt Νηρηιάδα. id eſt nereiadā maris deas. Sed qui p. locuti ſunt: primā correpta dixerūt: tertiā p. duxerūt. Eſt. n. recte casus uocabuli: ſicut iſ libris uetere ſcriptū eſt. Nerio quæ. M. Varro iſ ſatyra mēippea: quæ iſcribit σκιαμαχία. i. umbratilis pugna uel κριόμαχία. i. arietū pugna: nō nerio: ſed neriones uocatiue dicit: in hiſ uerſibus. Theanna: & peranna: pranda: celato: pales. Nerienes: minerua: fortuna: ac ceres.

Ex quo noīandi quodque caſum eundē fieri neceſſum eſt. Sed nerio a ueteribus ſic declinatur quaſi anio. Nā pinde ut anienē: ſic nerienē dixerūt tertiā ſyllaba p. ducta. Id autē ſi Nerio uenerio: ſiue nerienes eſt: ſabinū uerbū eſt. Eoq; ſignificatur uirtus: & fortitudo. itaq; ex Claudiis: quos a ſabinis oriūdos accepim⁹: qui erat egrgia: atq; præſtanti fortitudine. Nero appellatus eſt. Sed id ſabini a græcis accepiffe uidentur: quæ uincula: & firma mēta mēbroꝝ: Νεῦρα. i. neruos dicūt. Vnde nos quoq; latine neruos appellamus. Nerio igitur Martis uis: & potentia & maietas quædā eſſe martis demonstratur. Plaut⁹ autē in truculēto: cōiugē eſſe Nerienē martis dicit. Atq; id ſub p. ſona militis iſ hoc uerſu. Mars peregre adueniēs ſalutat nerienē uxore ſuam. Super ea re audiui non incelebrem hōiem dicere nimis comice Plautū imperito: & icōdito militi falſam nouāq; opinionē tribuiſſe: ut Nerienē cōiugem eſſe martis putaret. Sed id perite magis quā comice dictū itelliget: qui leget Gn. Geliū annalē tertium: in quo ſcriptū aſt. Herſiliam quum apud. T. Tauū uerba faceret: pacemq; oraret ita præcatam eſſe. Neria martis te obſecro pacem dare: ut liceat nuptis p. priis: & p. ſperis uti: quod de tui cōiugis cōſilio cōtingit:

Crepidulas
Crepidulas

uti uos itidē itegras raperēt: unde liberos sibi & suis posteris patriæ pararēt. De tui in-
 qt cōiugis cōsilio Martē scilicet significās: per quod apparet nō esse id poetica a Plau-
 to dictū: sed eam quoq; traditionem fuisse: ut Nerio a quibusdā uxor esse Martis dice-
 retur. Ibi autem animaduertendum est: quod Gelius neria dicit per a litteram: non ne-

Licini⁹
Imbrex rio: neq; nerienes. Præter Plautum etiā. Præterq; Gelium. Licinius imbrex uetus co-
 mœdiarum scriptor in fabula quæ Neræa inscripta est: ita scripsit.
 Nolo ego nearam reuocent. sed nerienem.

Nerio Quū qdē Marti es in cōnubiū data. Ita autē senarii numerus huiusce uersus ē: ut ter-
 tiā in eo noīe syllaba: cōtra quā supra dictū est corripienda sit. Cuius sonus q̄ta apud
 ueteres idifferētia sit notius est: q̄ ut plura ī id uerba sumenda sint. Ennius at in primo
 annali ī hoc uersu. Nerienē mauortis. Et hercle: nisi qd minime solet numex seruare
 primā syllabā tetēdit tertiā corripuit. Ac ne id qdē prætermittendū puto: cuiusmodi ē
 q̄ī cōmētario quodā Seruī Claudii scriptū inueni. Nerio dictum quasi neirio hoc est
 sine ira & cū placiditate: ut eo nomīne mitem tranquillūq; fieri martē præcemur. Ne
 enim particula ut apud græcos: ita plerunq; in latina quoq; lingua priuatiua est.

M. Catonis consularis & censorii pulcherrima exprobratio contra philosophātes
 nomine & non re. Cap. xxii.

Cato cōsularis & cēsorius publicis iā priuatisq; opulentus rebus uillas suas ī
 m. excultas: & rudēs: ne tectorio qdē prælitās fuisse dicit: ad annum usq; ætatis
 suæ septuagesimū: atq; ibi postea his uerbis utitur. Neq; mihi iqt ædificatio
 neq; uasum: neq; uestimētū ullū in manu preciosum. Neq; præciosus seruus: neq; an-
 cilla. Siqd est inqt quo utar: uitor. Si nō ē: ego sum. Cuiq; p me uti: atq; frui licet. Tū
 deide addit: uitio uertūt: qa multa egeo. At ego illis. qa nequeūt egere. Hæc mera ueri-
 tas Thufculani hoīs: egere se multis rebus: & nihil tamē cupē dicentis: plus hercle p-
 mouet ad exhortandā parsimoniā: sustinēdāq; inopiā: quā græcæ istorū præstigiā phi-
 losophari sese dicētū: umbrasq; uerborū inanes fingentium. Qui se nihil hre & nihil
 tamē egere: ac nihil cupere dicunt: quum & habēdo & egēdo & cupiendo ardeant.

Quæsitum tractatūq; qd sint manubiæ: atq; inibi dicta quædam de ratione uten-
 di uerbis pluribus idem significantibus. Cap. xxiii.

In fastigiis fori traiani simulachra sunt sita circū undiq; inaurata equorū: atq;
 i signorū militariū: subscriptūq; est ex manubiis: quærebat Phaurinus: quū ī
 area fori ambularet: & amicū suū cōsulē oppiretur: causas p tribunali cogno-
 scētē: nosq; tūc eū sectaremur. quærebat inquā. Quid nobis uideretur significari pro-
 prie manubiæ illa inscriptio. Tū q̄spiā q cū eo erat: hō in studiis doctrinæ multi: atq;
 celebrati noīs. Ex manubiis inqt significat ex præda: manubiæ enim dicuntur præda:

Manu-
biæ quæ manu capta est. Etiā si inqt Phaurinus: opa mihi princeps: & ppe oīs in litteris:
 disciplinisq; græcis sumpta est: nō usq; eo tamē infrequēs sum uocū latinæ: quas suc-
 cisiuo atq; tumultuario studio colo ut hanc interpretationē ignorē uulgariā q̄ esse di-
 catur manubiæ præda. Sed quæro an. M. Tullius uerborū homo diligentissimus ī orō-
 ne quā dixit de lege agraria calēdis ianuarii contra Rullū inani & illepidā geminatio-
 ne iunxerit manubiās & prædā si duo hæc uerba idē significāt neq; ulla re aliqua diffi-
 dent. Atq; ut erat Phaurinus egregia qdā uel diuina memoria uerba ipsa. M. Tullii
 statū dixit ea nos adscribimus hic prædā manubiās; sectionē; castra deniq; Cn. Pom-
 peiū sedēte

*non in studiis doctrinæ
 multis neque celebratis
 uicinis*

peii sedēte impatore decēuiri uēdent. Et infra iudē duo hæc simul iuncti posita dixit: ex præda: ex manubiis: ex auro coronario. Ac deinde ad eū cōuertit: qui manubias esse p̄dam dixerat. Et uidetur ne tibi inquit utroq; in loco. M. Cicero duobus uerbis idem: si cuti tu putas: significātibus inepte & frigide esse usus. Ac tali ioco dignus: quali apud Aristophanē facetissimū comicorū Euripides Aeschylum insectatus est quum ait.

Δισ τ' αὐτον ἡμιρεϊπεν ο σοφοσ αισχυλοσ

ἡκω γαρεις: γιν φησι: και κατερφομαι

το κατερχομαι ἡκω δε τ' αὐτον εστι.

νητορ Δωσπερειτισ ειωδι γειτορι

χρησον συμετραν ει δε βουλει καρ Δωδω. i.

Bis idem nobis dixit sapiens aeschylus

Venio enī ad terrā iquit: & accedo postliminio.

Ast uenio idem est: quod accedo postliminio.

Ita per Iouem: atq; si quis uicino autumet.

Accōmoda tu mastrā: uel si libet arcā panariā. Nequaquā uero inqt̄ ille talia uidentur:

quale est μακτρα και αρ Δωδωσ. i. mastra & arca panaria: quæ a poetis uel oratori-

bus græcis: nostrisq; celebrāda & ornāda rei gratia: duobus eadē pluribusue nomini-

bus frequētantur. Quid igitur inquit Phauorinus: ualet hæc repetitio instauratioque

sapiētia

eiusdē rei: sub alio noīe in manubiis & in præda? Num ornat: ut aliquis solet oronem

Num eam modulatiōre aptioremq; reddit? Num onerandi uel exprobrandi criminis

causa: exaggeratiōem aliquā speciosam facit? Sicut in libro eiusdem. M. Tullii: q de

cōstituēdo accusatore est: una eadēq; res pluribus uerbis uehemēter: atq; atrociter dē

Sicilia tota: si una uoce loqueretur: hoc diceret. Q d auri: qd argēti: quod ornamento-

rum in meis urbibus sedibus: delubris fuit. Nā quū urbes totas semel dixisset: sedes:

delubraq; addidit: quæ sunt ipsa quoq; in urbibus. Itē in eodē libro simili modo. Sici-

liam inquit puinciā. C. Verres per triēniū depopulatus esse: siculorū ciuitates uastasse

domos exinanisse: fana spoliasse dē. Et quid uidet: quū Sicilia puinciā dixerit: atq; eti-

am insuper ciuitates addiderit domos etiā & fana: quæ infra posuit: cōprehēdisset uer-

ba hæc item multa: atq; uaria depopulatus esse: uastasse: exinanisse: spoliasse. Nonne

unā & eandē uim in sese habēt? Sane sed quia cū dignitate orōnis: & cū graui uerborū

cōpia dicunt: q̄q; fere sint: & ex una Inia coorianē: plura tamē esse existimant: quoniā

& aures & animū sapius feriūt: hoc ornatus genus in crimine uno uocibus multis at-

q; sæuis extruēdo: ille iā tūc. M. Cato antiquissimū in oratōibus suis celebrauit. Sici-

Tyro

ti in illa quæ inscripta est de decem hominibus: quum Thermum accusauit: q; decem

liberos hoies eodē tēpore interfecisset: hisce uerbis eandē rem oibus significātibus usus

est. Quæ quoniā sunt eloquētiæ latinæ tūc primū exoriētis lumina uerba qdē sub lu-

stria: libitū est eam mihi αωδμρημδρ ενειρ: id est cōmemorare. Tu uū nefariū facin⁹

peiore facinore operire postulas: succidas humanas facis: decē funera facis: decē capi-

ta libera interficis: decē hoibus uitā eripis indicta cā: iniudicatis: indēnatis. Itē. M. Ca

fulcra:

to in orationis principiō: quā dixit in senatu pro rhodiēsis: quū uellet res nimis pro-

speras dicere: tribus uocabulis idē sentiētibus dixit. Verba eius hæc sunt. Scio solere

hyades

plerisq; hoibus in rebus secūdis: atq; plixis: atq; prosperis animū excellere: atq; supbiā

atq; ferociā augetere. Itidē Cato, ex originū septimo in orōne quā cōtra Ser. Galbam

dixit: cōpluribus uocabulis sup eadē re usus est. Multa me dehortata sunt huc p̄dire:
anni: ætas: uox uires: senectus: uer̄ enī uero quū tantā rem publicam agier arbitrarer:
Sed ante omnis apud Hom̄er̄ eī uel dem rei atq; sententiæ luculenta exaggeratio est.

ΕΚΤΟΡΑ ΔΕΚΒΕΛΕΩ ΠΥΡΤΑΥΕ ΖΕΥΣ ΕΚΤΕΚΟΝΙΗΘ
ΕΚΤΑΥ ΔΡΟΚΤΑΣΙΗΘ. ΕΚΘΑΙΜΑΤΟΣ ΕΚΤΕ ΚΥ ΔΔΙΜΩ

Hectora de iaculis de puluere appirer: & de

Cæde uirum abduxit: de sanguine: deq; tumultu. Item alio in uersu.

ΙΣΜΙΡΑΙΤΕ ΜΑΧΑΙΤΕ. ΦΟΝΙ ΤΑΝ ΔΡΑΚΤΑΣΙΑΙΤΕ. idest.

Prælia: cōflictus: cædes: hoīumq; necatur. Nam quū oīa ista utrobīq; multa: & con-
tinua noīa nihil plus demōstrēt: q̄ præliū. Huius tamen rei uaria facies delectabiliter
ac decore multis uariisq; rebus depic̄ta est. Neq; non illa quoq; apud eundē poetā una
in duobus uerbis sententiā cum egregia ratione repetita est. Idæus enim quum inter
Aiacem & Hectorem decertantes armis intercederet: his ad eos uerbis usus est.

ΜΗΚΕΤΙ ΠΑΙ ΔΕΦΙΛΩ ΠΘΛΕΜΙΖΕΤΕ ΜΗΔΕ ΜΑΧΑΘΩ. idest.

Neu dulces pueri pugnate aut cernite ferro.

In quo uersu nō oportet alteq; uideri uerbū. idem qd' superius significās: supplēdi nu-
meri causa: extrinsecus aditū: & cōsarcitū. est. n. hoc inane admodū & futile. Sed quū
in iuuenibus gloriæ studio flagrantibus: puicaciā ferociāq; & cupidinē pugnae leniter
tamen & placide obiurgaret: atrocitatē rei & culpā pseuerandi bis idem dicendo alio:
atq; alio uerbo auxit: inculcauitq; duplex eadē cōpellatio ad monitionē facit instatiōrē.
Ne illa quidem eī uel dem significatiōnis repetitiō ignaua & frigida uideri debet.

ΜΗΘΗΡΕΘ ΔΑΡΑΤΗ ΛΕΜΑΧΩ ΘΑΝΑΤΟΥΤΕ ΜΟΡΟΥΤΕ ΗΡΤΟΥ. idest.

Telemachoq; porci letum: fatumq; profecto.

Condidant: q; bis idē dixerit: ΘΑΝΑΤΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΟΥ. idest letū & fatum. Indignitas enī
moliendæ tā acerbæ tāq; iniustæ necis: miranda mortis iteratione defleta est. Cæterū
quis tam obtuso ingenio est quin intelligat ΠΘΛΕΜΙΖΕΤΕ ΚΑΙ ΜΑΧΕΘΩ: idest bellate
& pugnate: uerba idem duo significatiā non frustra posita esse: ut illa quoq; .

ΒΑΣΚΙΘΙ ΔΟΥΛΕΘΜΕΙΡΕ ΚΑΙ ΒΑΣΚΙΘΙ ΠΙ ΤΕΧΕΙΚ.

Vade. I. somniū agēs: uade & p̄ge iri citata: neq; ΕΚ ΠΑΡΑΛΗΛΩ. i. ex geminatiōe:
ut qdam putāt: sed hortamentū esse acre iustæ: impatæq; celeritatis. Verba quoq; illa
M. Ciceronis in. L. Pisonē trigemina: et si duræ auris hoībus nō placēt: nō uenustatē
modo noīe quæsiuere: sed figurā simulationēq; oris pluribus simul uocibus uerbera-
uerūt: uultus deniq; inquit totus: q; sermo quidā tacitus mētis est hic i fraudē hoīes im-
pulsit. hic eos qbus erat ignotus decepit: fefellit: induxit. Quid igitur simile est inquit
apud eundē in præda & manubiis? Nihil p̄fecto istiusmodi. Nā neq; ornatus sit addi-
tis manubiis: neq; exaggeratiū modulatiūsq;. Sed aliud oīno præda est: ut in libris re-
rū uerborūq; ueterū scriptū est: aliud manubiæ. Nam præda dicitur corpora ipsa rerū
quæ capta sunt. Manubiæ uero appellatæ sunt pecuniā a quaestore ex uēditione præ-
dæ redacta. utrūq; ergo dixit. M. Tullius cum ulandæ inuidiæ gratia decē uiros ablati-
ros: p̄secuturosq; & prædā: quæ nōdū esset uenūdata: & pecuniā quæ ex uēditione p̄-
dæ p̄cepta esset. Itaq; hæc inscriptiō quā uidetis. Ex manubiis: nō res corporaq; ipsa p̄-
dæ demonstrat. Nihil. n. captū est hoc a Traiano ex hostibus: sed facta esse hæc: cō-
parataq; ex manubiis. i. ex pecuniā p̄datiā declarat. Manubiæ. n. sūt sicuti iā dixi: nō
præda:

præda: sed pecunia per quæstorē populi romanī ex præda uēdita contracta. Q d' per quæstorē aut dixi: intelligi nunc oportet p̄fectū arario significari. Nam cura ararii a puæstoribus ad præfectos translata ē: Est tamē nonnullū inuenire ita scripsisse quosdam nō ignobiles scriptores: ut aut temere: aut curiose p̄dam p̄ manubiis: & manubias pro p̄da posuerint: ut tropica quadam figura mutationem uocabuli facerent. Q d' facere concessum est scite id periteq; facientibus. Sed. n. qui proprie atq; signate locuti sunt: sicut in hoc loco. M. Tullius manubias pecuniam dixerunt.

Verba. P. Nigidii quibus dicit in noīe Valeri in casu uocādi: primā syllabā acuen-
dā esse. Et item alia ex eiusdē uerbis ad rectam scripturā pertinentia. Cap. xxiiii.

Nigidii uerba sunt ex cōmentariis grāmaticis uicesimoquarto hoīs i disci-
p. plinis doctrinæ oīum præcellentis. Deinde inquit uoculatio q poterit serua-
ri si nō sciemus in noībus ut Valeri: utq; interrogādi aut uocādi sint. Nā iter-

rogādi secūda syllaba superiore tono ē q̄ prima. Deinde nouissima deīcitur. At in casu
uocādi summo tono ē prima: deinde gradatim descendūt. Sic qdē. P. Nigidius dicit p̄-
cipit. Sed si quis nunc Valeriū appellans in casu uocēdi: secūdum id p̄ceptum. Nigi-
dii acuerit primā: nō aberit qn rideatur. Sūmum at tonū τῶσδ' Ἀίαν. i. uoculationē
acutā dicit: & quē accentū nos dicimus: uoculationē appellat: & casum interrogandi
eū dicit: & quē nūc nos genitiuū dicimus. Id quoq; i eodē libro nigidiāo aīaduertim?
Si huius iqt amici: uel huius magni scribas unū i facito extremū. Sin uero hi magnei
hi amici casu multitudis recto: tū ante i scribēdū erit e. Atq; idipsū facies i similibus
Itē si huius terre scribas i lra sit extrema. Si huic terræ pe scribēdū ē. Itē mi q scribit
i casu iterrogādi: uelut quū dicimus mi studiosus: p̄ i unū scribat nō pe: at quū mei tū
pe & i scribēdū est: qa dandī casus ē. Hæc nos auctoritate doctissimi hoīs adducti p̄
pter eos qui hæc quoq; reꝝ scientiā q̄runt: non prætermittenda existimauimus.

Valeri

Vocu-
latio
Casus
interro-
gandi,

De uersibus quos Virgilius lectatus uidetur Homeri ac Parthemii. Cap. xxv.
Arthemii poetæ uersus est:

Πλαυκῶ καὶ Νηρεί καὶ Ἐναλίῳ μελικέρτῃ
Glauco: nereiq; atq; maris genio melicerte

Eum uersum Virgilius æmulatus est. Itaq; fecit duobus uocabulis uenuste immuta-
tis parē: glauco & panopææ: & inoo melicerte. Sed illi Homérico nō sane rē parem:
neq; similem fecit. Esse. n. uidetur Homeri simplicior & sincerior. Virgiliū aut uerō ē
πικρὸτερόσ. i. audacior & iuuenilior: & quodam quasi ferumie immisso fucator. τῶσδ'
ῥῶν Ἀαλφείῳ τῶσδ' Ἄε τῶσδ' Ἄαων. id est

Taurum at alpheo: neptunno tum quoq; taurum.
Taurum neptunno: taurum tibi pulcher apollo.

De sentētia Panætii philosophi quā scripsit i libro de officiis secundo: qua hortat:
ut hoīes ad cauēdas iniurias in omni loco intenti: paratiq; sint. Cap. xxvi.

Egebat Panætii philosophi liber de officiis secūdus: ex tribus illis iclytis libris

i quos. M. Tullius magno cū studio maxioq; opē æmulatus ē. Ibi scriptū ē dū
multa alia ad bonā frugē ducētia: tū uel maxime qd esse hære q; in aīo debet

Id at est ad hanc ferme snām. Vita inquit hoīum qui atatem in medio rerum agunt
ac sibi suisq; esse usui uolūt: negocia periculaq; ex iprouiso assidua & ppe quotidiana
fert: ad ea cauēda atq; declinanda p̄inde esse oportet aīo semp̄ p̄opto: atq; intento: ut

o u

sunt athletarum: qui pancratia uocant. Nam sicuti illi ad certandum uocati: proiectis alte brachiis consistunt: caputque & os suum manibus oppositis quasi uallo praemununt: membraque eorum omnia priusquam pugna mota est: aut ad utendos ictus cauta sunt: aut ad faciendos parata: ita animus atque mens uiri prudentis aduersus uim & petulantias iniuriarum omni in loco: atque in tempore prospiciens: debet esse erecta: ardua: sepra: solide expedita: nunquam conueniens nusquam aciem suam flectens. Consilia cogitationesque contra fortunae uerbera contraque insidias iniquorum: quasi brachia & manus praetendens. Ne qua in re: aduersa & repentina incursio imparatis: improtechtisque nobis oboriatur.

Quod quadrigarius cum multis mortalibus dixit: an quid & quantum differt: si dixisset cum multis hominibus. Cap. xxvii.

Erba sunt Claudii Quadrigarii ex annaliu eius decimotertio concione dimissa
 u Metellus in capitolium uenit cum multis mortalibus. Inde quum domum proficisceretur: tota ciuitas eum reduxit. Cum is liber: eaque uerba. M. Fronto nobis ei: ac plerisque aliis assidentibus legerentur: & cuidam haud sane uiro indocto: uideretur multis mortalibus pro hominibus multis inepte frigideque in historia: nimisque id poetice dixisse. Tu Fronto illi cui hoc uidebat: An tu inquit aliis homo regis iudicii elegantissimi: mortalibus multis ineptum tibi uideri & frigidum dicis? Nil autem arbitrare causae fuisse: quod uir modestus & puri atque prope quotidiani sermonis mortalibus maluit: quam hominibus dicere? Eandemque creditur futuram fuisse multitudinis demonstrationem: si cum multis hominibus: ac non cum multis mortalibus diceretur? Ego inquit quidem sic existimo: nisi me scriptoris istius omnisque antiquae orationis amor atque ueneratio caeco esse iudicio facit: longe lateque esse amplius plerisque: fusi in significanda totius prope ciuitatis multitudine mortales quam homines dixisse. Namque multorum hominum appellatio intra modicum quoque numerum cohiberi: atque includi potest. Multi autem mortales nescio quo pacto & quodam sensu inenarrabili omne fere genus: quod in ciuitate est: & ordinum & aetatum & sexus comprehendunt. Quod scilicet Quadrigarius ita ut erat res: ingentem atque promiscuam multitudinem uolens ostendere: cum multis mortalibus Metellum in capitolium uenisse dixit *ἐκ πάντων κωτερον*. id est expressius quam si cum multis hominibus dixisset. Ea nos omnia quae Fronto dixit: cum ita ut par erat non approbantes tantum sed admirantes quoque audiremus. Videte tamen inquit ne existimetis semper atque in omni loco mortales multos: pro multis hominibus dicendum. Ne plane ne fiat graecum illud de Varronis satyra prouerbium: *τὸν ἐπὶ τῆ φωνῆ μὴ θύου*: id est in lente fabulam. Hoc iudicium Frontonis etiam in paruis minutisque uocabulis non praetermittendum putauimus: ne nos forte fugeret lateretque subtilior huiuscemodi uerborum consideratio.

Mortales

Non haecenus esse faciem: qua uulgo dicitur.

Cap. xxviii.

Nimaduerrere est plerumque uerborum latinorumque: ex ea significatione in qua nata sunt decessisse: uel in aliam longe: uel in proximam. Eaque decessionem factam esse consuetudine: & insitiam temere dicentium: quae cuiusmodi sint non didicerint. Sicuti quidam faciem esse hominis putant: os tantum & genas & oculos: quod graeci *πρόσωπον*. id est personam dicunt. Quando facies sit forma omnis & modus: & factura quaedam corporis totius: & a faciendo dicta: ut ab aspectu species: & a fingendo figura. Itaque Pacuuius in tragodia quae Niptra inscribitur: faciem dixit hominis pro corporis longitudine.

Aetate inquit integra: feroci ingenio: facie procera uirum.

Non solum autem in hominum corporibus: sed etiam in rebus cuiusque modi aliarum facies dicitur. Nam mentis

Nā mōtis & cæli & maris facies si tēpestiue dicatur probe dicitur. Salustii uerba sunt ex historia secunda. Sardinia in africo mari: facie uestigiū humani in orientē: q̄ in occi- dentē latior prominet. Ecce autē id quoq; in mentē uenit: q; etiā Plautus in penulo: faci- em pro totius corporis colorisq; habitu dixit. Verba Plauti hæc sunt.

Sed earum nutrix: qua sit facie mihi expedi:

Statura non magna corpore aquilo est.

Specie uenusta ore atq; oculis per nigris: formam quidem.

Hercle uerbis depinxit probe. Præterea memini Quadrigarium in undeuicesimo fa- ciem pro futura: totiusq; corporis figura dixisse.

Quid sit in satyra. M. Varronis caninum prandium.

Cap. xxix.

Audabat uēdicabatq; se nuper q̄spiā in libraria sedens: homo inepte gloriosus

Itanq̄ unus esset sub omni cælo iatyrax. M. Varronis enarrator: quas parti cy- nicas: alii manippeas appellāt: & iaciebat inde quædā nō admodū difficilia: ad quæ conicienda aspirare posse neminem dicebat. Tū forte eū ego libꝛe ex iisdē satyris

ferebā: qui ὕδωρ ὀρνυῖν. i. aqua rigens inscriptus est. Propius igitur accessi: & nosti inq̄ magister uerbū illud scilicet uetus. Egregiā musicā: quæ sit abscondita: eam esse nulli

rei. Oro ergo te legas hos uersus pauculos: & puerbi istius: q; in his uerlibus est sen- tētiā dicas mihi. Lege inquit tu mihi potius: quæ nō intelligis ut ea tibi ego enarrem.

Quonā inq̄ pacto legere ego possum quæ nō assequor? Indistincta nāq; hēt: & cōfu- sa quæ legero: & tuā quoq; impediēt in tētionē. Tūc aliis ēt q; ibi aderāt cōpluribus idē

cōprobantibus: desiderātibulq; accipit a me librū ueterē fidei spectata lueulente scri- ptū. Accipit autē incōstātissimo uultu & mœstissimo. Sed qd deinde dicā? Nō audeo

hercle postulare ut id credat mihi. Pueri in ludo rudes: si eum librū accepissent? nō hī magis in legendo deridiculi fuissent. Ita & sniam intercidebat: & uerba corrupte pro-

nūciabat. Reddit igitur mihi librū multis iam ridentibus. Et uidēs inq̄t oculos meos ægros: assiduisq; lucubratiōibus prope iam pditos? Vix ipsos litterarū apices potui cō-

prehendere. Quū ualebo ab oculis reuise ad me: & librū istū tibi totū legā. Recte inq̄ sit oculis magister tuis. Sed in quo illis nihil opus est: id rogo te dicas mihi. Caninum

prandiū in hoc loco quē legisti: qd significat. At ille egregius nebulō: q̄ si difficulti quæ- stione perterritus exurgit statim. Et ambiens nō inq̄t paruam rem quæris. Talia ego

gratis nō doceo. Eius autē loci in quo id puerbiū ē: uerba hæc sunt: nō uidēs apud Mne- scheū scribi: tria genera esse uini: nigrū: albū: mediū. Quod uocāt κίππον γίλυον: nouū

uetus: mediū: & efficere nigrū uirus: albū urinā: mediū τῆς ψυχῆς. i. cōcoctionē. Nouum refrigerare: uetus calefacere: mediū uero esse prandiū caninū. Quid significet prandiū

caninū: rem leuiculā diu & anxie quæsiuimus. Prandiū autē abstemiū: in quo nihil ui- um cāi-

ni potatur caninū dicitur: quoniā canis uino caret. Quū igitur mediū uinum appellat num

set: quod neq; nouū: neq; uetus esset: & plerunq; hoīes ita loquant: ut omne uinū aut nouum esse dicant: aut uetus: nullā uim habere significauit: neq; nouū neq; ueteris: qd

medium esset. Itcirco pro uino non habendum: quia neq; refrigeraret neq; calefaceret refrigerare id dicit: quod græce dicitur ἐναψύχαι.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COM-
MENTARII LIBER Q VARTIVS DECIMVS.